

ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑

๑. เต สพเพปี (ภิกขุ) เอกทิวส์ สตถาริ อุปสงกมิตวา วณทิตวา
นิสินนา อปี นุโข โว ภิกขเว ปพพชิตกัจจัม มตถกัม ปตฺตนนฺติ สตถารา
ปฺปญฺจา เอวมาหํสุ ภนฺเต มยํ เอวรูปา จ เอวรูปา จ ตสฺมา อิจฺฉิตฺติจฺฉิตกฺขณฺเวย
อรหตฺตํ ปตฺตํ สมตฺถมฺหาติ จินฺเตตฺวา วิหรามาดิฯ สตถา เตสํ วณฺโณ สุตฺวา
ภิกขเว ภิกขุณา นาม ปริสฺสุทฺธสีลาทิมตฺตเกน วา อนาคามิสฺสุมตฺตเกน วา
อปฺปกัม โน ภวทฺถกฺขนฺติ ทฺวํจํ น วฏฺฏนฺติ อาสวกฺขยํ ปน อปฺปตฺวา สุจิโถมฺหิตี
จิตฺตํ น อุปฺปาเทตฺตพฺพนฺติ วตฺวา อีมา คาลา อภาสิ

น สีลพพตมตฺเตน	พาหุสจฺเจน วา ปน
อถวา สมาริลาเกน	วิวิตฺตสยเนน วา
มุสสามิ เนกฺขมฺมสุขํ	อปฺปญฺชชนเสวิตํ
ภิกขุ วิสฺสาสมาปาที	อปฺปตฺโต อาสวกฺขยณฺติฯ

ตตฺถ สีลพพตมตฺเตนาติ จตฺตปาริสฺสุทฺธสีลมตฺเตน วา เตรสฺสรตฺตงฺค-
คุณมตฺเตน วา ฯ พาหุสจฺเจน วาติ ตินฺณํ ปิฏฺฏกานํ อุกฺคหิตมตฺเตน วา ฯ
สมาธิลาเกนาติ อญฺจสมาปตฺติลาเกน วา ฯ เนกฺขมฺมสุขนฺติ อนาคามิสฺสุขํ ฯ
ตสฺมา อนาคามิสฺสุขํ มุสสามิตี เอตฺตกมตฺเตน วา ฯ อปฺปญฺชชนเสวิตนฺติ ปฺปญฺชชนเหิ
อเสวิตํ อริเยหิ เสวิตเมว ฯ ภิกฺขุติ เตสํ อณฺเวยตรมालปฺนฺโต อาห ฯ
วิสฺสาสมาปาทีติ วิสฺสาสํ น อาปชฺเชยฺย ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ภิกฺขุ อิมินา
สมปฺนฺนสีลาทิกาวมตฺตเกเนว มยฺหํ ภโว อปฺปโก ปรีตฺตโกติ อาสวกฺขยสงฺขาตํ
อรหตฺตํ อปฺปตฺโต หุตฺวา ภิกฺขุ นาม วิสฺสาสํ น อาปชฺเชยฺย ยถา หิ
อปฺปมตฺตโกปี คุโธ ทฺถกฺกนฺโร เอวํ อปฺปมตฺตโกปี ภโว ทฺถกฺกนฺโร ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เจตย ประโยค ป.ธ. ๓

สัมพันธไทย

เต กิติ สัพเพ กิติ วิเสสน ของ ภิกขุ ๆ สยกตฺตา ใน อาหํสุ ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ สัพเพ เอกทิวสํ กาลสตุตฺมึ ใน อาหํสุ สตฺถารํ อวุตฺตกมฺม ใน อุปสงฺกมิตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วณฺทิตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน นิสินฺนา ๆ วิเสสน ของ ภิกขุ

ภิกฺขเว อาลปน ปพฺพชิตกิจฺจํ สยกตฺตา ใน ปตฺตํ ๆ กิตฺตบถ กตฺตฺวาจก อปี ศัพท์ ปุจฺจนตฺถ นุ โข สองศัพท์ วจนาลงฺการ (หรือ อปี นุ โข สามศัพท์ นิปาทสมฺห) โว สามีสมฺพนฺธ ใน ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ อวุตฺตกมฺมํ ใน ปตฺตํ อิติ ศัพท์ อาการ ใน ปุญฺจา สตฺถารา อนภินิทฺตกตฺตา ใน ปุญฺจา ๆ วิเสสน ของ ภิกขุ เอวํ กิริยาวิเสสน ใน อาหํสุ

ภนฺเต อาลปน มยํ สยกตฺตา ใน อมฺห ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก เอวรูปา สองบถ วิกตฺติกตฺตา ใน อมฺห จ สองศัพท์ ปทสมฺมจฺยตฺถ เข้ากับ เอวรูปา สองบถ มยํ สยกตฺตา ใน วิหฺรณฺม ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก ตสฺมา เหตุ ใน วิหฺรณฺม มยํ สยกตฺตา ใน อมฺห ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก อิจฺฉนฺติจฺฉนฺตฺกฺขณฺณ กาลสตุตฺมึ ใน อมฺห (หรือ กาลสตุตฺมึ ใน ปตฺตํ) เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ อิจฺฉนฺติจฺฉนฺตฺกฺขณฺณ อรหตฺตํ อวุตฺตกมฺม ใน ปตฺตํ ๆ ตุมฺหฺมตฺตสมฺปทาน ใน สมตฺถา ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน อมฺห อิติ ศัพท์ อาการ ใน จินฺตฺเตว ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วิหฺรณฺม อิติ ศัพท์ สรูป ใน เอวํ ฯ

สตฺถา สยกตฺตา ใน อภาสี ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก เตสํ วิเสสน ของ ภิกขุณํ ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน วณฺํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน สุตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วตฺวา

ภิกฺขเว อาลปน ทญฺฺจํ ตุมฺหฺมตฺตกตฺตา ใน วญฺญติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน วญฺญติ ๆ อาชฺยาตบถ กตฺตฺวาจก ภิกขุณา อนภินิทฺตกตฺตา ใน ทญฺฺจํ นาม ศัพท์ สณฺณหาโชตก เข้ากับ ภิกขุณา ปริสุทฺทสึลาทิมตฺถเกณ กิติ อนาคามิสฺสุขมตฺถเกณ

ก็ดี วิเสสน ของ กุณเณ สองบท ๆ กรรม ใน ทฎฐิ วา สองศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ปริสุทฺธสีลาหิมตฺตเคน และ อนาคามิสุขมตฺตเคน อปฺปกํ วิเสสน ของ ภาวทุกขํ โน สามีสมฺปนฺน ใน ภาวทุกขํ ๆ ลิงฺกตฺถ อิติ ศัพท์ อาการ ใน ทฎฐิ

ปน ศัพท์ สมฺปิณฺณทนต์ถ จิตฺตํ วุตฺตกมฺม ใน อุปฺปาเทตพฺพํ ภิกฺขุณา อนภินิฏฺกตฺตา ใน อุปฺปาเทตพฺพํ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน อุปฺปาเทตพฺพํ ๆ กิตฺตบท เหตุกมฺมวาทก อาสวทุกขํ อวุตฺตกมฺม ใน อปฺปตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อุปฺปาเทตพฺพํ อหํ สยกตฺตา ใน อมฺหิ ๆ อาขยาตฺตบท กตฺตวาทก สุจิโต วิกิตฺกตฺตา ใน อมฺหิ อิติ ศัพท์ สรรูป ใน จิตฺตํ อิติ ศัพท์ อาการ ใน วตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อภาสิ อิมํ วิเสสน ของ คาลา ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อภาสิ

ภิกฺขุ อาลปน ภิกฺขุ สยกตฺตา ใน อาปาที น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน อาปาที ๆ อาขยาตฺตบท กตฺตวาทก สีลพฺพตมตฺเตน วิเสสน ของ กุณเณ ๆ ก็ดี พาทุสจฺเจน ก็ดี สมาริลาเภณ ก็ดี วิวิตฺตสยเนน ก็ดี การเณน ก็ดี กรรม ใน อาปาที อหํ สยกตฺตา ใน ศุสามิ ๆ อาขยาตฺตบท กตฺตวาทก เนกขมฺมสุขํ อวุตฺตกมฺม ใน ศุสามิ อปฺปญฺชชนเสวิตํ วิเสสน ของ เนกขมฺมสุขํ อิติ ศัพท์ สรรูป ใน เอตฺตก-^๑ (หรือ สรรูป ใน เอตฺตกมตฺเตน) เอตฺตกมตฺเตน วิเสสน ของ การเณน ปน ศัพท์ ปทปฺปฺรณ อถวํ ศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับสมาริลาเภณ วา สีศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ สีลพฺพตมตฺเตน

^๑เอตฺตก- มีที่มาจาก เอต + ตฺตก ปัจจย มีอรรถเป็นประมาณ วิเคราะห์ว่า

เอตํ ปริมาณมฺสฺสาติ เอตฺตกํ ฯ อธิบายปทรูปสัทธิข้อ ๓๘๔. ตถา กิยเตตโต ปริมาณตฺเถ ตตฺตกวนตฺตปฺปจฺจยา ก็ ปริมาณมฺสฺสาติ กิตฺตกํ เอวํ ชตฺตกํ ตตฺตกํ เอตฺตกํ ฯ ดังนั้น ศัพท์ เอตฺตก จึงมีอรรถนามอยู่ในตัวแล้ว ฯ

พาหุสจฺเจน วิวิตฺตสยเนน และ^๒ ผุสามิ เนกขมฺมสุขํ
 อปฺปุชฺชนเสวิตํ อิติ เอตฺตกมฺมตฺเตน วิสฺสาสํ
 อวฺตฺตกมฺม ใน อาปาธิ อปฺปตฺโต วิกติกตฺตา ใน
 หุตฺวา ๑ สมานกาลกิริยา ใน อาปาธิ อาสวกฺขยํ
 อวฺตฺตกมฺม ใน อปฺปตฺโต อิติ ศัพท์ สรูป ใน อิม่า
 ฉาธา ๑

ตลอด วิเสสน ของ ปทสฺส ๑ นิทฺธารณ ใน ปทสฺส สีสัพพตมตฺเตน สรูป
 ใน อิติ ๑ ศัพท์ สรูป ใน ปทสฺส ๑ นิทฺธารณีย และ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโถ
 จตฺปาริสฺสทฺธิสีสมตฺเตน กิตฺติ เตรสฺสจฺจกฺกณฺมตฺเตน กิตฺติ วิเสสน ของ คุณฺเนน
 สองบท ๑ กรณ ใน อาปาธิ วา สองศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ จตฺปาริสฺสทฺธิ-
 สีสมตฺเตน และ เตรสฺสจฺจกฺกณฺมตฺเตน อิติ ศัพท์ สรูป ใน อตฺโถ ๑ ลิงฺคตฺถ ๑
 พาหุสจฺเจน วา สรูป ใน อิติ ๑ ศัพท์ สรูป ใน ปทสฺส ๑ สามีสมฺพนฺธ ใน
 อตฺโถ ตินฺณํ วิเสสน ของ ปิฎฺฎกานํ ๑ สามีสมฺพนฺธ ใน อุกฺคหิตมตฺเตน (หรือ
 ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน อุกฺคหิต-^๓) ๑ วิเสสน ของ คุณฺเนน ๑ กรณ ใน อาปาธิ วา
 ศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ตินฺณํ ปิฎฺฎกานํ อุกฺคหิตมตฺเตน อิติ ศัพท์ สรูป
 ใน อตฺโถ ๑ ลิงฺคตฺถ ๑ สมาริลาเภน สรูป ใน อิติ ๑ ศัพท์ สรูป ใน

^๒ วา ศัพท์สุดท้าย ผุสามิ เรียกว่า อิติ เอตฺตกมฺมตฺเตน อยู่แล้ว ไม่ต้องบอกก็ได้ ๑

^๓ อุกฺคหิต- เป็น ภาวโลป หรือ ภาวปธาน

ในภาษาบาลี มีการใช้ศัพท์อยู่ลักษณะหนึ่ง เรียกว่า ภาวโลป (การลบ ภาว ศัพท์) หรือ
 ภาวปธาน (ศัพท์มีภาวศัพท์เป็นปธาน) คือเป็นศัพท์ที่มีอรรถ ภาว (ความเป็น) ประกอบ
 ร่วมอยู่ด้วย แต่ไม่ปรากฏ ภาวศัพท์หรือ ภาว ปัจจัย เนื่องจากมีการลบ ภาว ศัพท์หรือ ภาว
 ปัจจัย แต่อรรถยังคงปรากฏอยู่ ศัพท์นี้มีวิเคราะห์ว่า ตินฺณํ ปิฎฺฎกานํ อุกฺคหิตานํ ภาโว
 อุกฺคหิตภาโว, อุกฺคหิตตฺตํ, อุกฺคหิตภาโวติ, อุกฺคหิตตฺตฺตฺติ อุกฺคหิตมตฺตํ ๑ อุทาหรณ์
 มนุสฺสปฏิลาโก อรรคกถา แก่เป็น มนุสฺสตฺตฺตฺตฺตฺตฺติ นาถกรโณ อรรคกถา แก่เป็น
 นาถภาวโร ๑

ปทสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโถ อญฺจสฺมาปตฺติลาเภณ กรณ ใน อาปาที วา
 ศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ อญฺจสฺมาปตฺติลาเภณ อิติ ศัพท์ สฺรูป ใน อตฺโถ ๆ
 ลิงฺคตฺถ ฯ

เนกขมฺมสุขํ สฺรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์ ใน ปทสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโถ
 อนาคามิสฺสุ อวุตฺตกมฺม ใน พุสฺสามิ อิติ ศัพท์ สฺรูป ใน อตฺโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ฯ ตสฺมา
 เหตุ ใน อาปาที อหํ สยกตฺตา ใน พุสฺสามิ ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก อนาคามิสฺสุ
 อวุตฺตกมฺม ใน พุสฺสามิ อิติ ศัพท์ สฺรูป ใน เอตฺตก- เอตฺตกมฺมตฺเตน วิเสสน ของ
 การณฺณ ฯ กรณ ใน อาปาที วา ศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ อนาคามิสฺสุ
 พุสฺสามิติ เอตฺตกมฺมตฺเตน (หรือ ภิกฺขุ สยกตฺตา ใน อาปาที น ศัพท์ ปฏฺิเสธ ใน
 อาปาที ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก ตสฺมา เหตุ ใน อาปาที อหํ สยกตฺตา ใน
 พุสฺสามิ ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก อนาคามิสฺสุ อวุตฺตกมฺม ใน พุสฺสามิ อิติ ศัพท์
 สฺรูป ใน เอตฺตก- เอตฺตกมฺมตฺเตน วิเสสน ของ การณฺณ ฯ กรณ ใน อาปาที
 วา ศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ อนาคามิสฺสุ พุสฺสามิติ เอตฺตกมฺมตฺเตน) ฯ

อปฺปฺลฺลฺขณฺนเสวิตํ สฺรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์ สฺรูป ใน กาถาปาทสฺส ๆ
 สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโถ ปฺปฺลฺลฺขณฺเนหิ อนภินิทฺตกตฺตา ใน อเสวิตํ ๆ กิตฺติ เสวิตํ กิตฺติ
 วิเสสน ของ เนกขมฺมสุขํ ปฺปฺลฺลฺขณฺเนหิ อเสวิตํ วิวริย ใน อริเยหิ เสวิตเมว ๆ วิวรณ
 อริเยหิ อนภินิทฺตกตฺตา ใน เสวิตํ เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ เสวิตํ อิติ ศัพท์ สฺรูป
 ใน อตฺโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ฯ

สตฺถา สยกตฺตา ใน อาห ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก ภิกฺขุ สฺรูป ใน อิติ ๆ
 ศัพท์ อาการ ใน อาห เตสํ วิเสสน ของ ภิกฺขุณฺํ ๆ นิทฺธารณ ใน อญฺญตรํ
 ภิกฺขุํ ๆ นิทฺธารณีย อญฺญตรํ วิเสสน ของ ภิกฺขุํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อาลปฺนฺโต ฯ
 อพฺพนฺตรกิริยา ของ สตฺถา ฯ วิสฺสาสฺมาปาที สฺรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์ สฺรูป ใน
 ปททฺวยสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโถ วิสฺสาสํ อวุตฺตกมฺม ใน อาปชฺเชยฺย น
 ศัพท์ ปฏฺิเสธ ใน อาปชฺเชยฺย ๆ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก ของ ภิกฺขุ อิติ ศัพท์ สฺรูป
 ใน อตฺโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ฯ

อิทํ วิเสสน ของ อตุธรูป ๗ สยกตฺตา ใน โหติ ๗ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก
 วุตฺตํ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ ภิกฺขุ อาลปน ภิกฺขุ สยกตฺตา ใน อาปฺชเชยฺย น ศัพฺพ
 ปฏิเสธ ใน อาปฺชเชยฺย ๗ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก อิมินา กิตฺติ สมฺปนฺนสํลาทิภาว-
 มตฺตเคน กิตฺติ วิเสสน ของ คุณฺณ เอว ศัพฺพ อวธารณ เข้ากับ สมฺปนฺนสํลาทิภาว-
 มตฺตเคน คุณฺณ กรณ ใน อาปฺชเชยฺย ภโว สยกตฺตา ใน โหติ ๗ อาขยาตบท
 กตฺตฺวาจก มยฺหํ สามิสฺมพฺนฺธ ใน ภโว อปฺปโก กิตฺติ ปฺริตฺตโก กิตฺติ วิกตฺติกตฺตา ใน
 โหติ อปฺปโก วิวริย ใน ปฺริตฺตโก ๗ วิวณฺณ อิติ ศัพฺพ สรฺูป ใน วิสฺสาสํ
 อาสวกฺขยสงฺขาตํ วิเสสน ของ อรหตฺตํ ๗ อวุตฺตกมฺม ใน อปฺปตฺโต ๗ วิกตฺติกตฺตา
 ใน หุตฺวา ๗ สมานกาลกิริยา ใน อาปฺชเชยฺย นาม ศัพฺพ สลฺยชาโชนก
 เข้ากับ ภิกฺขุ วิสฺสาสํ อวุตฺตกมฺม ใน อาปฺชเชยฺย

หิ ศัพฺพ ตปฺปาภิกฺกรมฺโชนก คฺคูโธ สยกตฺตา ใน โหติ ๗ อาขยาตบท
 กตฺตฺวาจก ยถา ศัพฺพ อุปฺมาโชนก อปฺปมตฺตโก วิเสสน ของ คฺคูโธ ปี ศัพฺพ
 อเปกฺขตฺต เข้ากับ อปฺปมตฺตโก ทฺวคฺคณฺโธ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ ภโว สยกตฺตา
 ใน โหติ ๗ อาขยาตบท กตฺตฺวาจก เอวํ ศัพฺพ อุปฺเมยฺยโชนก อปฺปมตฺตโก
 วิเสสน ของ ภโว ปี ศัพฺพ อเปกฺขตฺต เข้ากับ อปฺปมตฺตโก ทฺวคฺคณฺโธ วิกตฺติกตฺตา
 ใน โหติ อิติ ศัพฺพ สรฺูป ใน อิทํ อตุธรูป ๗